

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Logopaedica V (2016)

ISSN 2083-7283

Sławomir Śniatkowski, Tomasz Rachwał

Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Maria Rachwał (1 I 1950 – 12 VII 2014)

Maria Rachwał z domu Obrzut urodziła się w Bobowej, wówczas wsi w powiecie gorlickim w województwie rzeszowskim, a obecnie mieście w województwie małopolskim.

Była najstarszą z pięciorga rodzeństwa. W rodzinnej miejscowości najpierw przez trzy lata uczęszczała do przedszkola prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr Dominikanek, następnie do szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego. Ukształtowane w tym okresie przywiązanie do wartości rodzinnych i religijnych oraz do miejsca urodzenia, a także zainteresowanie szkołą, nauczycielskie powołanie pozostały obecne w całym Jej dorosłym życiu.

W latach 1967–1972 studiowała polonistykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej (obecnie: Uniwersytet Pedagogiczny) im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Od początku studiów była związana ze studenckim językoznawczym ruchem naukowym, między innymi jako członek zarządu i przewodnicząca Koła Naukowego Językoznawców WSP. Brała udział w naukowych obozach letnich, wygłaszała referaty na ogólnopolskich zjazdach naukowych kół językoznawców. Napisaną pod kierunkiem profesor Marii Zarębiny pracę magisterską pod tytułem *Dystrybucja statystyczna fonemów i grup fonemów w języku mówionym (na przykładzie nagłosu)* obroniła 28 czerwca 1972 roku z oceną bardzo dobrą.

Od 1 października 1972 roku została zatrudniona na stanowisku asystenta w kierowanym początkowo przez docenta Jana Zaleskiego, a następnie przez profesor Marię Zarębinę Zakładzie Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej WSP w Krakowie. Najwcześniejsze publikacje Jej autorstwa dotyczyły płaszczyzny fonetyczno-fonologicznej mowy i języka, zagadnień onomastycznych i językoznawstwa statystycznego. W latach 1978–1982 współpracowała z Uniwersytetem Jagiellońskim przy zbieraniu i opracowywaniu materiałów do Ogólnokarpackiego Atlasu Dialektologicznego. W roku akademickim 1979/1980 pod opieką naukową profesor Jadwigi Sambor odbyła staż na Uniwersytecie Warszawskim.

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (specjalność: **językoznawstwo matematyczne**) uzyskała na podstawie przygotowanej pod kierunkiem profesor Marii Zarębinskiej rozprawy *Charakterystyka leksykalna języka naukowego humanistyki (metodą reprezentacji statystycznej)*. Obrona zakończona wnioskiem o wyróżnienie rozprawy (Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki – 1982) odbyła się 14 września 1981 roku. Od 1 października 1981 roku do 30 września 1999 roku Maria Rachwał pracowała na stanowisku adiunkta początkowo w Zakładzie, a następnie (od 1992 r.) w Katedrze Logopedii i Lingwistyki Edukacyjnej kierowanej przez profesora Jana Ożdżyńskiego, uzyskując bardzo dobre opinie o swojej pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

Jej zainteresowania naukowe koncentrowały się wokół **języka tekstów naukowych** (m.in. *Stopień trudności humanistycznych tekstów naukowych* – 1984; *Słownictwo tekstów naukowych* – **monografia**, 1986), **onomastyki i dialektologii** (m.in. *O nazwie miejscowej Trzemeśnia*), **form adresatywnych polszczyzny** (m.in. *O przyczynach zmian systemu adresatywnego języka polskiego w XIX wieku* – 1992; *Zwroty adresatywne w dziecięcych listach do Ojca Świętego Jana Pawła II* – 2002), **języka wartości** (m.in. *Miłosierdzie jako wartość w „Chamie” Elizy Orzeszkowej* – 1994; *Szczęście jako wartość w świadomości językowej dzieci i młodzieży* – 1999), a także wokół **zagadnień logopedycznych i lingwoedukacyjnych** (m.in. *Polska terminologia logopedyczna – ujęcie statystyczne (cz. 1–2)* – 1994; *Formy adresatywne w literackim dyskursie szkolnym* – 1996; *Kognitywizm a pragmatyka językowa w ujęciu lingwoedukacyjnym* – [z Bogusławem Boguszem] 2006).

Brała czynny udział w licznych konferencjach w kraju i za granicą (Grodno), uczestniczyła w zjazdach Polskiego Towarzystwa Językoznawczego. Była wieloletnim członkiem PTJ, Komisji Rozwoju i Zaburzeń Mowy Komitetu Językoznawstwa PAN oraz Komisji Językoznawstwa PAN i Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego.

Prowadziła zajęcia między innymi z fonetyki, gramatyki opisowej języka polskiego, nauki o języku, kultury i historii języka oraz kształtowania się i rozwoju mowy dziecka na studiach polonistycznych, pedagogicznych i logopedycznych, także w zamiejscowych ośrodkach dydaktycznych w Tarnowie, Limanowej i Przemyślu. Współpracowała z Instytutem Teologicznym Księża Misjonarzy w Krakowie. Wypromowała liczne prace licencjackie i dyplomowe z zakresu logopedii. Była organizatorem i opiekunem praktyk logopedycznych, a w latach 1993–2005 kierownikiem Fakultatywnego Studium Logopedycznego, które jako wówczas jedyne w kraju kształciło przyszłych logopedów na trzyletnich studiach stacjonarnych. Współtworzyła programy i plany studiów logopedycznych oraz specjalności logopedycznej na kierunku filologia polska. Jako wyróżniająca się nauczyciel akademicki kilkakrotnie otrzymała nagrody rektorskie i jubileuszowe.

Była związana z Duszpasterstwem Akademickim „Na Miasteczku”. W latach 1980–2014 należała do NSZZ „Solidarność”. Należała również do Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia Człowieka. Działalność naukowo-dydaktyczną, organi-

zacyjną i społeczną łączyła z życiem rodzinnym, wprowadzając dzieci w świat bliskich Jej wartości i dbając o ich staranne wykształcenie (syn Tomasz jest absolwentem geografii i pracownikiem naukowym Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, córka Katarzyna to absolwentka architektury i urbanistyki Politechniki Krakowskiej).

Pani Doktor była osobą o wysokiej kulturze osobistej, empatyczną, bliską każdemu, kto miał przywilej spotkania Jej w życiu prywatnym czy zawodowym.